

USNESENÍ

Městský soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Milana Chmelíčka a soudkyň JUDr. Lady Závaškové a JUDr. Ivy Březinové ve věci

žalobce: **Konvent sester alžbětinek v Praze**, IČO: 61382108
sídlem Na Slupi 448/6, 128 00 Praha 2
zastoupený advokátem JUDr. PhDr. Stanislavem Balíkem
sídlem Kolínská 13, Praha 3

proti
žalovanému: **Hlavní město Praha**, IČO: 00064581
sídlem Mariánské nám. 2/2, 110 01 Praha 1
zastoupený advokátem Mgr. Jakubem Kotrbou
sídlem Těšnov 1/1059, 110 00 Praha 1

o určení vlastnického práva

o odvolání žalobce proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 21. 8. 2017, č. j. 28 C 316/2015-355, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 11. 2017, č. j. 28 C 316/2015-359

takto:

Rozsudek soudu I. stupně se **zrušuje** a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

- 1 Napadeným rozsudkem ve znění opravného usnesení soud I. stupně zamítl žalobu s návrhem, aby určil, že žalobce je vlastníkem parcely p. č. 1569/2, o rozloze 5871 m², kat. území Nové Město, obec Praha (výrok I.), a dále uložil žalobci zaplatit žalovanému náklady řízení ve výši 12 750 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II.).
- 2 Rozhodl tak o žalobě, kterou se žalobce domáhal na žalovaném postupem podle § 11 odst. 7 zákona č. 428/2012 Sb., zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (dále jen "zákon") určení, že žalobce je vlastníkem pozemku parc. č. 1569/2 (PK 1569), zahrada, zemědělská nemovitost (dále jen „předmětná nemovitost“) z důvodu, že se jedná o původní majetek řádu Konventu sester alžbětinek v Praze, přičemž tato nemovitost tvoří jeden funkční celek s hlavní budovou (klášter), Nemocnicí svaté Alžběty, č. p. 448/6, Praha 2, Na Slupi, která byla žalobci vydána již v roce 1991.
- 3 Soud I. stupně vyšel při posouzení věci z nesporných skutečností, že žalobce je vlastníkem pozemku parc. č. 1564/4 (PK 1564), 1572 (PK 1572), 1569/3 (PK 1569), stavby bez č. p. na pozemku parc. č. 1572. Tyto nemovitosti byly ve vlastnictví České republiky s právem hospodaření pro Sady, lesy, zahradnictví, s. p. v likvidaci. Tyto pozemky byly žalobci jakožto oprávněné osobě vydány. Stejně tak byly žalobci vydány pozemky parc. č. 1564/1, 1564/2, 1564/3, 1566 a 1567. S těmito pozemky tvoří jeden funkční celek hlavní budova (klášter), Nemocnice svaté Alžběty, č.p. 448/6, Praha 2, Na Slupi, která byla žalobci také vydána. Nevydaný zůstal předmětný pozemek parc. č. 1569/2 (PK 1569), který je ve vlastnictví žalovaného s právem hospodaření pro Městskou část Praha 2. Jednalo se o původní majetek

řádu, který byl převeden na stát, tedy byl ve vlastnictví České republiky s právem hospodaření pro Sady, lesy, zahradnictví, s. p. v likvidaci. Žalobce uplatnil dne 30. 9. 2013 nárok na vydání nemovitostí, který zaslal Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, na což bylo Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových negativně reagováno dopisem, který žalobci došel dne 7. 10. 2013.

- 4 Po citaci § 1, 3, 4, 7 odst. 1 a § 11 odst. 7 zákona soud I. stupně uzavřel, že je zřejmé, že žaloba žalobce s odkazem na žalobní tvrzení nemůže být úspěšná. Žalobce se svou žalobou domáhá určení, že je vlastníkem sporné nemovitosti. Jako osobu pasivně věcně legitimovanou označuje Hlavní město Prahu, která je vlastníkem sporné nemovitosti (resp. současně v žalobě tvrdí, že „uplatňuje svůj nárok na vydání předmětné nemovitosti ve smyslu ustanovení § 11 odst. 7 zákona“). Přes uvedenou rozporuplnost soud I. stupně dovedl podle obsahu žaloby a žalobního petitu, že žalobce požaduje po soudu určení, že je vlastníkem předmětné nemovitosti. S ohledem na § 3 a § 4 zákona a žalobní tvrzení, je zřejmé, že žalobce je osobou oprávněnou, Česká republika, zastoupená Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, pak osobou povinnou. Z popsaného se proto podává, že žalovaný není a ani nemůže být osobou povinnou k vydání nemovitosti. Pokud se žalobce domáhal určení, že je vlastníkem předmětné nemovitosti, je evidentní, že na tomto určení ve smyslu § 80 o. s. ř. nemůže mít naléhavý právní zájem. Soudní praxe ve své rozhodovací činnosti dovedla, že naléhavý právní zájem je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo právo žalobce nebo právní vztah, na kterém je účasten, ohroženo, popřípadě tam, kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Určovací žaloba má povahu preventivní; jejím účelem je poskytnout ochranu právnímu postavení (právu) žalobce dříve, než dojde k porušení právního vztahu nebo práva, a naopak, není namístě tam, kde právní vztah nebo právo již porušeny byly, a kde je žalobci k dispozici žaloba o splnění povinnosti, neboť v takovém případě prevence již pozbývá smyslu a přílehavou se stává reparace v podobě odstranění následků porušení práva.
- 5 Soud I. stupně zdůraznil, že žalobce svůj naléhavý právní zájem na určení ve své žalobě netvrdí a ani jej, s odkazem na shora uvedené, nemůže naplnit. Účelem žaloby je, aby bylo určeno, že je vlastníkem předmětné nemovitosti a mohl mu tak jakožto vlastníkovu být vydán jeho majetek. K vydání sporného majetku však může přistoupit toliko osoba povinná tj. stát. Danou žalobou se proto postavení žalobce nemůže nijak změnit, neboť za předpokladu, že by byl úspěšný (a bylo by určeno, že je vlastníkem předmětné nemovitosti), žalovaný by mu stejně sporný majetek vydat nemohl. Takto koncipovaná žaloba je proto pro něj zcela bezpředmětná. Postavení žalobce by se mohlo změnit jedině, kdyby se svou žalobou domáhal určení, že vlastníkem předmětné nemovitosti je stát, neboť byli-li by případně určeno, že Česká republika je vlastníkem předmětné nemovitosti, mohl by žalobce následně žádat tento subjekt o vydání nemovitosti, resp. podat žalobu na vydání či nahrazení projevu vůle. Této skutečnosti si byl žalobce posléze vědom, když se nedostatky své žaloby pokoušel zhojit návrhem na přistoupení dalšího účastníka na straně žalované - České republiky, zastoupené Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových a Městské části Praha 2 a současně změnou skutkových tvrzení a žalobního petitu, aby odpovídal § 18 odst. 1 zákona. Soud měl však za to, že tímto způsobem nelze postupovat, neboť žalobce by zásadním způsobem změnil okruh účastníků a celou žalobu, a proto tyto návrhy zamítl usnesením ze dne 7.11.2016. Soud I. stupně se dále vypořádal s tvrzením žalobce v podání ze dne 25. 7. 2016, že se nejednalo o změnu žaloby, nýbrž o žalobu novou, když vyšel z obsahu jednotlivých podání žalobce. Soud I. stupně proto žalobu pro nedostatek naléhavého zájmu bez dalšího zamítl, aniž by se zabýval předmětem sporu. Výrok o nákladech řízení opřel soud I. stupně o § 142 odst. 1 o. s. ř.
- 6 Proti tomuto rozsudku podal žalobce v zákonné lhůtě odvolání, v němž soudu obšírně vytýkal, že nerozhodl o celém předmětu řízení a ani se jím nezabýval, přestože žalobce

podáním ze dne 25. 7. 2016 uplatnil eventuální petit. Nejednalo se o změnu žaloby. Ohradil se i proti posouzení žaloby soudem jako obecné žaloby o určení. Zdůraznil, že se jedná o specifickou restituční žalobu podle § 11 odst. 7 zákona. Žalobce tak nemusel tvrdit a prokazovat naléhavý právní zájem. V případě předmětného pozemku se jedná o majetek státu, byť evidovaného v katastru nemovitostí na žalovaného a žalovaný má povinnost jej vydat podle § 11 odst. 7 zákona, přičemž odkázal na rozhodnutí NS ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. 28 Cdo 2581/2003. Žalovaný však vlastnické právo k předmětnému pozemku nenabyl. Hospodářská smlouva č. 5/93/ŠU ze dne 1. 5. 1993, která je označena jako nabývací titul pro žalovaného v katastru nemovitostí, podle § 347 hospodářského zákoníku (dále jen „HZ“) převáděla pouze „právo hospodaření s národním majetkem“, nikoliv vlastnictví, neboť varianta převodu vlastnictví v § 349 HZ byla přeškrtnuta. Uvedená smlouva tak nemohla mít žádný vliv na vlastnictví k předmětnému pozemku a jeho vlastníkem zůstává nadále stát. Žalovaný vlastnické právo nenabyl ani na základě rozhodnutí Ministerstva financí ze dne 27. 1. 1993 (dále jen „rozhodnutí MF“), neboť rozhodnutí vydalo nepřislušné ministerstvo, tedy věcně zcela nepřislušný státní orgán. Rozhodování podle § 6 odst. 1 zákona č. 172/1991 Sb., o majetku obcí (dále jen „zákon č. 172/1991“) o přechodu objektů škol a školských zařízení bylo vyhrazeno Ministerstvu školství. Důkazem, že rozhodnutí MF nevedlo ke změně vlastnictví je rovněž uzavřená hospodářská smlouva. Jelikož vlastníkem předmětného pozemku je nadále stát, domáhá se žalobce jeho vydání po žalovaném podle § 11 odst. 7 zákona, neboť se jedná o součást areálu kláštera. Soudem I. stupně zůstala opomenuta námitka intenzity zájmu práva na náboženskou svobodu a vytváření řeholní rodiny, přesahující zájem na ochraně vlastnického práva. Poukázal i na § 18 odst. 8 zákona, z něž plyne, že tímto zákonem není dotčeno právo oprávněných osob na soudní a jinou právní ochranu proti komukoli, kdo drží původní majetek registrovaných církví a náboženských společností. Vzhledem k tomu, že se soud I. stupně zaměřil pouze na otázku naléhavého právního zájmu a tvrzení a důkazy žalobce nijak nehodnotil, je napadený rozsudek nepřezkoumatelný. Žalobce dále v doplnění odvolání zdůraznil, že restituční nárok uplatnil u Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových včas. Nelze přehlédnout, že tento úřad nedal žalobci úplné poučení, proti komu má ve lhůtě podle § 11 odst. 7 zákona nárok u soudu uplatit. Samotné ustanovení přitom otázku pasivní legitimace v případě, že v katastru nemovitostí je zapsán subjekt odlišný od povinné osoby, neřeší. Soud I. stupně postupoval v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, citovanou v podání, který netoleruje obecným soudům formalistický postup za použití v podstatě sofistického odůvodňování zřejmě nespravedlnosti. Ústavní soud současně zdůrazňuje, že při výkladu a aplikaci právních předpisů nelze opomíjet jejich účel a smysl. Žalobce má za to, že takovouto judikaturu je namísto aplikovat i na označení pasivně legitimovaných účastníků řízení. Žalobce vytkl soudu I. stupně, že je nevedl k odstranění vad žaloby instruktivním způsobem podle § 5 o. s. ř., neumožnil jim změnu žaloby a vstup do řízení dalších žalovaných. Poukázal i na skutečnost, že pro posouzení pasivní legitimace je podstatná otázka platnosti hospodářské smlouvy ze dne 1. 5. 1993. I pro případ postupu podle § 80 o. s. ř., které je sice zcela nepřipadný, by byl naléhavý právní zájem na výsledku této věci dán, a to ex favore restitutionis. Navrhl proto, aby odvolací soud rozsudek soudu I. stupně ve znění opravného usnesení zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

- 7 Žalovaný ve svém vyjádření k odvolání žalobce vyvracel závěry v něm uvedené, když podrobně rozebral nedůvodnost námitek žalobce. Zdůraznil, že soud I. stupně správně posoudil podání žalobce ze dne 25. 7. 2016 podle jeho obsahu jako změnu žaloby a procesně správně změnu žaloby zamítl. Žalobce v průběhu řízení opakovaně vykládá obsah tohoto podání různě (nová žaloba, eventuální petit), a to vždy tak, aby to odpovídalo jeho právní argumentaci. Není však možné, aby žalobce opakovaně označoval jedno podání jako odlišné procesní úkony. Žalovaný se ztotožnil se závěry napadeného rozsudku, pokud jde o nedostatek naléhavého právního zájmu a nedostatek pasivní věcné legitimace žalovaného.

Žalobce uplatnil nárok na vydání nemovitosti podle § 11 odst. 7 zákona za situace, kdy je v katastru nemovitostí jako vlastník zapsána jiná osoba než stát. Je však zřejmé, že nárok na vydání nemovitosti lze uplatnit pouze vůči povinné osobě podle § 4 zákona, tou však žalovaný není. Jedná-li se o určovací žalobu podle § 18 odst. 1 zákona, která zakládá pro žalobce zvláštní aktivní legitimaci a naléhavý právní zájem na žalobě, je nezbytné vedle žalovaného žalovat i stát, ale zejména žalovat o určení vlastnického práva státu. Žalobce postupoval při podání žaloby chybně, což se i snažil v průběhu řízení před soudem I. stupně napravit. Ustanovení § 11 odst. 7 zákona neumožňuje žalobou na určení vlastnického práva uplatnit nárok na vydání věci k obecně podle zákona, a to vůči aktuálně zapsanému vlastníku podle Katastru nemovitostí a žádat přímo určení vlastnického oprávněné osoby. Takový postup by totiž obcházel restituční řízení, která má probíhat u osoby povinné. K otázce nabytí vlastnického práva žalovaného k předmětnému pozemku poukázal na skutečnost, že vlastnické právo nabyt na základě § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/1991. Žalovaný nabyt vlastnické právo ke všem nemovitým věcem, ke kterým příslušelo právo hospodaření jednotlivým školským zprávám ONV Praha 1 až Praha 10 v důsledku rozhodnutí MF ze dne 27. 1. 1993, č. j. 124/4 210/1993. Dané ustanovení dopadá na movité věci a pozemky. Na základě tohoto rozhodnutí a následné hospodářské smlouvy byl jako vlastník dotčených pozemků zapsán žalovaný se svěřenou správou pro Městskou část Praha 2. Hospodářskou smlouvou skutečně nemohlo být převedeno vlastnické právo, ale na základě dané smlouvy došlo pouze k určení svěřené správy. Nabývacím titulem pro žalovaného jako takovým je rozhodnutí podle § 5 ve spojení s příslušným rozhodnutím MF. Žalovaný nesouhlasí se závěry žalobce o aplikaci § 6 odst. 2 zákona č. 172/1991. Uvedené ustanovení se vztahuje pouze na stavby (sousední objekty škol a školských zařízení) jako nemovité věci, nikoliv na pozemky jako nemovitosti. Žalovaný zdůrazňuje, že právní řád v tehdejší době neaplikoval zásadu superficies solo cedit. Za situace, kdy žalovaný nabyt vlastnické právo přechodem vlastnického práva ze zákona, na základě § 5 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/1991, nelze na přechod vlastnického práva aplikovat blokační ustanovení specifikovaná v § 18 odst. 1 zákona, a to s odkazem na judikaturu NS (např. sp. zn. 28 Cdo 4946/2015). Navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek ve všech výrocích potvrdil a žalovanému přiznal náhradu nákladů řízení.

- 8 Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek, včetně řízení, které jeho vydání předcházelo podle § 212 a § 212a o. s. ř. a dospěl k závěru, že nejsou dány podmínky pro konečné rozhodnutí ve věci. Důvodem pro zrušení napadeného rozsudku jsou přitom vady řízení před soudem I. stupně, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a které nelze v odvolacím řízení napravit.
- 9 V projednávané věci žalobce podáním ze dne 25. 7. 2016 navrhl, aby soud nově rozhodl i o určení vlastnického práva k předmětnému pozemku, a to ve vztahu k České republice a současně navrhl vstup České republiky – Úřadu pro zastupování ve věcech majetkových a dále Městské části Praha 2 do zahájeného řízení. Soud I. stupně usnesením ze dne 7. 11. 2016, č. j. 28 C 316/2015 – 78 nepřipustil učiněnou změnu žaloby a současně zamítl návrh na přistoupení dalšího účastníka na straně žalované, a to Městské části Praha 2 a České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových s odůvodněním, že tento návrh je postaven na jiném hmotněprávním základě, než původní návrh žalobce a výsledky dosavadního řízení by nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu. Usnesení bylo doručeno žalobci dne 28. 11. 2016. V rámci vyjádření ze dne 1. 12. 2016 (č. l. 104 spisu) žalobce namítal, že na podané žalobě na určení vlastnického práva státu bez dalších eventualit trvá a žalobu směřuje jak proti žalovanému jako katastrálnímu vlastníku, tak i proti České republice – Úřadu pro zastupování ve věcech majetkových. Toto vyjádření je podle jeho obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.), včasným odvoláním proti rozhodnutí o nepřibrání dalších účastníků řízení na straně žalovaného, tedy odvoláním proti II výroku usnesení ze dne 28. 11. 2016, č. j. 28 C 316/2015–78. Jelikož o takto podaném odvolání nebylo dosud

rozhodnuto, brání tato vada řízení v tom, aby odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek věcně.

- 10 Odvolací soud se dále zabýval i tím, zda mu přísluší přezkoumávat rozhodnutí o nepřipuštění změny žaloby. Ústavní soud ve stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. Pl. ÚS-st. 43/16 uzavřel, že za ústavně souladný považuje toliko takový výklad občanského soudního řádu, podle něhož odvolací soud v rámci řízení o odvolání proti rozhodnutí ve věci samé není vázán usnesením podle ustanovení § 95 odst. 2 o. s. ř. (byť formálně nezrušeným) a je oprávněn, resp. v případě uplatnění relevantní námitky [§ 205 odst. 2 písm. c), g) o. s. ř.] povinen, rozhodnutí o nepřipuštění změny žaloby v plném rozsahu přezkoumat. Z uvedeného plyne, že se účastník řízení může proti nepřipuštění změny návrhu podle ustanovení § 95 odst. 2 o. s. ř. podle okolností konkrétního případu bránit jednak 1. tím, že podá návrh (žalobu) nový, dále 2. může napadnout nepřipuštění návrhu v odvolání podaném ve věci samé a konečně není vyloučeno ani 3. podání návrhu na změnu přímo odvolacímu soudu. Nemůže být ponecháno pouze na libovůli soudu, aby v případě splnění zákonných předpokladů (výsledky dosavadního řízení mohou být podkladem pro rozhodování o změněném návrhu či zde dokonce žádné výsledky řízení dosud nejsou, jako v tomto případě) nepřipustil změnu žaloby. Pro toto řízení je rovněž významný závěr Ústavního soudu, že k rozhodnutí dle § 95 odst. 2 o.s.ř. má docházet neprodleně, jelikož v opačném případě by hrozilo zmaření hmotněprávních nároků žalobce, když tento požadavek vyplývá z čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.
- 11 Odvolací soud shodně se soudem I. stupně uzavřel, že podání žalobce navrhuje eventuální petit oproti původnímu petitu žaloby, je skutečně změnou žaloby. Námitky žalobce v tomto směru shledal nepřipadnými, přičemž soud I. stupně, po rozhodnutí o změně žaloby, projednal celý předmět řízení.
- 12 Při existenci námitek žalobce proti nepřipuštění změny žaloby uplatněné v odvolání odvolací soud přistoupil k přezkoumání výroku I. usnesení o nepřipuštění změny žaloby v projednávané věci. Soud I. stupně správně posoudil, že žalobce je podle § 3 a § 4 zákona a žalobních tvrzení osobou oprávněnou, že osobou povinnou podle zákona je Česká republika, zastoupená Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, a dále že žalovaný není osobou povinnou k vydání nemovitosti. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu přitom plyne, že oprávněné osoby ve smyslu § 3 zákona jsou legitimovány k podání žaloby podle § 18 odst. 1 zákona, rovněž v situaci, v níž nebyly splněny podmínky pro přechod vlastnického práva státu na obec podle zákona č. ČNR 172/1991 Sb. V případě, že se jednalo o původní majetek registrovaných církví a náboženských společností, přísluší církevní právnické osobě vůči obci zapsané jako vlastník tohoto majetku v katastru nemovitostí uplatnit u soudu právě jen žalobu podle § 18 odst. 1 zákona, jakožto předpisu restitučního (srov. např. rozsudek NS ze dne 7. 10. 2015 sp. zn. 28 Cdo 3468/2014 či usnesení NS ze dne 3. 4. 2018 č. j. 28 Cdo 407/2018). Směřovala-li tak změna žaloby učiněná žalobcem podáním ze dne 25. 7. 2016 k postupu právě podle citovaného ustanovení a k napravení pochybení v podané žalobě, a to stále ve lhůtě 3 let podle § 11 odst. 7 zákona, spolu s návrhem na přistoupení osob pasivně legitimovaných (v takovém případě je legitimovaný stát společně s obcí, jako katastrálním vlastníkem), nebylo na místě, při přidržení se zásady restitučního práva „in favorem restitutionis“, změnu žaloby nepřipustit. Odvolací soud i zdůrazňuje, že do doby rozhodování o změně žaloby nebylo prováděno žádné dokazování, a tedy již proto byly dány podmínky pro její připuštění i z hlediska samotné hospodárnosti řízení.
- 13 Na základě shora uvedených právních závěrů odvolacího soudu prvostupňový soud nejprve předloží odvolacímu soudu k rozhodnutí odvolání proti výroku II. usnesení o nepřipuštění přistoupení dalších účastníků na straně žalovaného. Následně pak opětovně posoudí otázku přípustnosti žalobcem provedené změny žaloby, když vyjde z výše uvedených pro něj závazných závěrů odvolacího soudu (§ 226 o. s. ř.). Není zcela odpovídající, aby přijaté řešení

znemožňovalo věcné projednání restitučního nároku žalobce. V dalším průběhu řízení soud I. stupně doplní dokazování o všechny důkazy, které shledá relevantními pro učinění právního závěru, který ve věci hodlá přijmout. Současně se vypořádá i s námitkami účastníků uvedenými nejen v odvolání a vyjádření k němu, a to v rozsahu, jenž se ukáže rozhodným s ohledem na nové posouzení věci.

- 14 Vzhledem k tomu, že napadený rozsudek je pro konstatované vady řízení nesprávný, odvolací soud jej zrušil podle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a věc vrátil soudu I. stupně k dalšímu řízení podle § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. V novém rozhodnutí soud I. stupně rozhodne i o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Poučení:

Proti tomuto usnesení není dovolání přípustné.

Praha 21. června 2018

JUDr. Milan Chmelíček, v. r.
předseda senátu